

Izvorni naučni rad
UDK 316.66-053.6

Binasa ŠABANOVIĆ (Novi Pazar)

Univerzitet u Novom Pazaru Novi Pazar

binasasabanovic@gmail.com

Šuajb SOLAKOVIĆ (Sarajevo)

Filozofski fakultet Univerziteta u

Istočnom Sarajevu Sarajevo

suajb.solakovic@ffuis.edu.ba

Semrija SMAILOVIĆ (Novi Pazar)

Univerzitet u Novom Pazaru

semrija.smailovic@uninp.edu.rs

KORELATI ZADOVOLJSTVA ŽIVOTOM MLADIH U NOVOM PAZARU

Ovaj rad se bavi problemom relacije zadovoljstva životom mladih i njihovog materijalnog stanja, lokusa kontrole, odosa prema studiranju, odnosa prema poslu i životnom orijentacijom. Koncept zadovoljstva životom i ostali korelati koji se spominju u radu su svakako aktuelni u psihologiji i sve više se istražuju u poslednje vreme. Veoma je važno istražiti zadovoljstvo životom mladih i ostale korelate koji doprinose životnom zadovoljstvu, te ih sve zajedno posmatrati kroz prizmu pozitivne psihologije.

U ovom radu smo istražili kakve relacije postoje između zadovoljstva životom mladih i njihovog materijalnog stanja, njihovog lokusa kontrole, odnosa prema studiranju, odnosa prema poslu i njihove životne orijentacije.

Na uzorku od $N=260$ ispitanika ($M=1,63$, $SD=.482$) primenjeni su odgovarajući merni instrumenti. Skala za procenu zadovoljstva životom, skala za ispitivanje lokusa kontrole, skala odnosa prema studiranju, skala odnosa prema poslu i skala životne orijentacije, kao i upitnik za prikupljanje odgovarajućih sociodemografskih karakteristika. Skale koje su korištene u istraživanju su pokazale odgovarajuće metrijske karakteristike od 0,87 za zadovoljstvo životom i lokus kontrole, 0,78 za odnos prema studiranju, dok su nešto niže vrednosti za odnos prema poslu i to 0,48 i životna orijentacija 0,49.

Rezultati istraživanja su pokazali da postoji statistički značajna pozitivna korelacija između zadovoljstva životom mladih i zadovoljavajućeg materijalnog stanja ($r=0,316$, $p=0,00$) i između zadovoljstva životom i lokusa kontrole ($r=0,208$, $p=0,001$). Međutim, ne postoji statistički značajna korelacija između zadovoljstva životom mladih i odnosa prema studiranju ($r=0,107$, $p=0,091$). Što se tiče zadovoljstva životom mladih i odnosa prema poslu postoji negativna korelacija između ovih varijabli ($r=-0,201$, $p=0,001$) i postoji pozitivna korelacija između zadovoljstva životom i životne orijentacije ($r=0,456$, $p=0,000$).

Ključne reči: *mladi, zadovoljstvo životom, materijalno stanje, lokus kontrole, odnos prema studiranju, odnos prema poslu i životna orijentacija.*

UVOD

Mladost je veoma bitno životno doba, između detinjstva i zrelog doba u kojem se čovek najviše ostvaruje, odabira svoje zanimanje, pronalazi posao, odabira bračnog druga i formira svoju porodicu. Na ponašanje mladih veliki uticaj vrši njihovo socijalno okruženje, prvenstveno porodica, a nakon toga i škola i šira društvena zajednica. U poslednje vreme sve više čujemo i vidimo primere nezadovoljstva životom mladih u okruženju, mnogim zemljama širom sveta, balkanskim zemljama, ali i u našoj neposrednoj okolini. Nezadovoljstvo mladih se interpretira u njihovom svakodnevnom funkcionisanju i radu, sve manje optimizma kada su u pitanju njihove životne odluke i manje volje za rad na sebi, visoko obrazovanje i mogućnost pronalaska adekvatnog posla. Usled takvih okolnosti sve više mladih ljudi ptivremeno ili trajno migrira u naprednijim Evropskim državama zbog posla, a nekada i zbog obrazovanja i upotpunjenja ličnih potencijala.

Osnovni cilj ovog istraživanja je ispitati korelate zadovoljstva životom mladih, lokus kontrole, odnos prema studiranju, odnos prema poslu i njihovu životnu orijentaciju.

ZADOVOLJSTVO ŽIVOTOM, ZADOVOLJSTVO POSLOM I MATERIJALNO STANJE

Šta je to kvalitetan život koji će pojedincu pružiti zadovoljstvo i blagostanje je relativno pitanje i odgovor zavisi od stavova pojedinca, njegovih potreba i ciljeva. Ova oblast se veoma mnogo istraživala, o ovome su govorili filozofi, psiholozi, religijski poglavari i motivacioni govornici. Bez obzira na životni fokus pojedinca i stepen njegovog optimizma, neizbežno je da životne

i ekonomske okolnosti u kojima neko živi utiču na kvalitet njegovog života. Imajući ovo u vidu može se pretpostaviti da ekonomski razvijene zemlje imaju stanovništvo koje je zadovoljno svojim životom. Ovome u prilog, na žalost ne ide činjenica da u ekonomski najrazvijenijim evropskim zemljama je procenat suicida na visokom nivou, što znači da stanovnici iako dobro ekonomski obezbeđeni nisu zadovoljni svojim životom. Zadovoljstvo životom se u jednoj od definicija predstavlja kroz mogućnost sagledavanja različitih situacija iz različitih uglova i upravljanje vlastitim životom, kao i kognitivna komponenta opšte subjektivne dobrobiti, dok za razliku od zadovoljstva životom, osećaj sreće predstavlja mogućnost učestalog doživljavanja pozitivnih emocija (Diner i sar. 2002). Pod procenom zadovoljstva životom se podrazumeva mogućnost pojedinca da koristi određene relevantne informacije o proceni sopstvenog života (Smailović & Mavrić, 2021). Istraživanja zadovoljstva životom se sprovode na različite načine, i često je povezano sa komponentama fizičkog i psihološkog funkcionisanja pojedinca (Arslan i sar. 2010). Akton i Argil navode da su istraživanja potvrdila povezanost zadovoljstva životom sa opštim mentalnim zdravljem, samokontrolom, samopercepcijom, stresom, zadovoljstvom poslom, zadovoljstvom brakom, samopoštovanjem, samopouzdanjem i zdravstvenim stanjem (Acton 1994, I Agron 1999). U nekoliko istraživanja se ispitivalo koji su prediktori zadovoljstva životom i rezultati su pokazali da su to nada i bolje materijalno stanje ispitanika (Olson 2008, Martinis 2005). Što se tiče zadovoljstva životom u odnosu na pol ispitanika, istraživanja su pokazala da su žene zadovoljnije svojim životom od muškaraca (Diner i sar., 1995). Kvalitetan i smislen život i dobre strategije prevazilaženja stresa su komponente koje doprinose opštem zadovoljstvu životom. Zadovoljstvo životom kod mladih ljudi je veoma usko povezano sa njihovim odnosima u društvenoj zajednici i vršnjačkoj grupi, pa stoga ukoliko mlada osoba nije prihvaćena može doći do usamljenosti. Neka od ranijih istraživanja su pokazala da usamljenost opada linearno sa godinama (Barreto i sar., 2021; Beutel i sar., 2017), dok su druga pokazala da ona shodno godinama raste (Hansen & Slagsvold, 2016). Takođe su istraživanja pokazala da ne postoji razlika u zadovoljstvu životom obzirom na godinu studija kod studenata i takođe ne postoji statistički značajna razlika u zadovoljstvu studijem i posvećenosti studiranju s obzirom na godinu studiranja (Solaković, 2017). Na zadovoljstvo poslom u značajnoj meri utiču vrednosti radne etike koje pojedinac poseduje. Osobine koje doprinose dobroj radnoj etici su odgovornost, marljivost, posvećenost i poštovanje rokova. Dok su osobine koje negativno utiču na radnu etiku zaposlenih kašnjenje sa radom i obavezama, nepoštovanje rokova i površno obavljanje radnih obaveza i zadataka (Šabanović, B., 2023). U različitim državama su prisutni različiti oblici kulture i vaspitanja, kao i način vrednovanja određenih

vrednosti i oni utiču na izgradnju modela zadovoljstva životom. Osobine ličnosti pojedinca mogu uticati na stepen zadovoljstva životom. Prilikom sprovođenja istraživanja o zadovoljstvu životom jako je bitno odabrati vreme kada se to radi. Ukoliko se istraživanje sprovodi u periodu kada je stanje u državi nestabilno, izazvano ratom ili pandemijom, zadovoljstvo ispitanika će verovatno biti sniženo u datom periodu. Pravo vreme za sprovođenje istraživanja je kada je stanje u zemlji mirno i stabilno.

ŽIVOTNA ORJENTACIJA I LOKUS KONTROLE

Optimizam predstavlja opšti stav u samostalnom procenjivanju ličnosti, različitih životnih okolnosti i ishoda različitih životnih situacija. Optimizam je u određenoj meri nasleđen i u određenoj meri stečen. Optimizam je prvi definisao Seligman (1991) i on ističe da ljudi formiraju svoja očekivanja u budućnosti zavisno od načina na koji su prevazilazili događaje iz prošlosti. Pesimisti su skloni da negativne događaje iz prošlosti pripisuju sebi, smatraju sebe odgovornim za iste i očekuju da će se isti ponavljati u budućnosti. Za razliku od pesimista, optimisti imaju sasvim suprotna mišljenja. Smatraju da nisu odgovorni za negativne događaje u prošlosti i ne očekuju da će se isti ili slični ponavljati u budućnosti. Optimisti smatraju da će im se u životu desiti mnogo više pozitivnih nego negativnih stvari (Carver, Scheier i Segerstrom, 2010). Optimisti usled očekivanja pozitivnih događaja u budućnosti i očekivanja pozitivnih ishoda projekata na kojima rade u svojim svakodnevnim aktivnostima koje su usmerene određenom cilju ulažu mnogo više napora i truda (Scheier, Weintraub i Carver, 1986). Dokazano je da optimisti imaju bolje psihičko i fizičko zdravlje (Andersson, 2012.; Carver i sar., 2010.; Scheier, Carver, i Bridges, 2001.), imaju bolje socijalne odnose i društvene relacije (Vollmann, Antoniw, Hartung, i Renner, 2011.) i imaju bolja profesionalna postignuća i rezultate u profesijama kojima se bave (Segerstrom, 2007.; Solberg Nes, Evans, i Segerstrom, 2009.). Optimisti takođe doživljavaju manje stresa kada se životni događaji ne odvijaju onako kako su oni planirali i očekivali (Carver i sar., 2010.), ulažu više napora za rešavanje trenutnih problema, snalaženju u problemskim situacijama i iznalaženju konstruktivnih rešenja (Solberg Nes i Segerstrom, 2006.). Pojavom pozitivne psihologije se povećalo interesovanje za optimizam i istraživanje optimizma (Rijavec i Miljković, 2006.). Što se tiče optimizma i pesimizma i njihovog uticaja na decu školskog uzrasta može se istaći da optimistični učenici imaju bolji uspeh u školi, imaju više motivacije za učenje i nalaze konstruktivne metode rešavanja problema. Za razliku od njih, pesimisti imaju slabiji uspeh, manje motivacije za rad i učenje i veoma često pribegavaju destruktivnim metodama rešavanja problema. Osobe koje

imaju unutrašnji lokus kontrole su posvećenije svojim zadacima, odgovornost preuzimaju na sebe, koriste svoje resurse u svakodnevnom životu i sve to se pozitivno odražava na njihovo životno zadovoljstvo. Takođe su istraživanja pokazala da odugovlačenje u učenju i lokus kontrole nisu značajan faktor školskog uspeha (Solaković, Stojkić, 2021.).

ZADOVOLJSTVO STUDIJEM

Sve je više poznata činjenica da je zadovoljstvo životom i motivacija studenata na studiranje željenog fakulteta faktor koji doprinosi uspešnosti studenata na studijama i njihovoj posvećenosti studiranju. Vranešević, Mandić i Horvat (2007) navode da danas visokoškolske ustanove sve više pažnje posvećuju zadovoljstvu studenata studiranjem i njihovoj motivaciji za iste jer to nemonovno utiče na njihovu posvećenost učenju i napredovanju. Motivacija studenata utiče na njihovu aktivnost u toku studiranja što i jeste cilj fakulteta. Zadovoljstvo studenata se definiše kao mogućnost povezivanja različitih faktora poput učenja i svakodnevne posvećenosti studiranju sa postignućima i rezultatima studenata. Zadovoljstvo studenata prvenstveno proističe iz prvog utiska o studijama, a zatim od posvećenosti studenta, a nakon toga od rezultata koje postižu. Najveće zadovoljstvo student postiže u trenutku kada premaši svoja očekivanja. Vrhovski i sar. (2012) su došli do rezultata da su najzadovoljniji studenti bruceši i to oni koji su redovni, a da su najnezadovoljniji studenti na trećoj godini postdiplomskih studija. Zadovoljstvo studijem opada protokom godina studiranja. Zadovoljstvo kolegama na studijama je visoko, ali i ono opada protokom godina studiranja. Nezadovoljstvo studijem utiče na manju posvećenost studijama, učenje, aktivnost, saradnju sa nastavnim kadrom, učestvovanje u grupnim projektima i saradnju sa ostalim bliskim studijskim programima. Faktor koji koji doprinosi nezadovoljstvu studijem je ne upisivanje željenog fakulteta i to se negativno odražava na motivaciju studenta i njegovo postignuće. Studenti su zadovoljniji studijem ukoliko je ono što studiraju u skladu sa njihovim osobinama ličnosti i njihovim interesovanjima. Studenti koji su zadovoljni studijem su u velikoj meri zadovoljni i izborom studijskog programa. Zadovoljstvo studijem utiče na ocene u toku studiranja na način da što je veće zadovoljstvo studenata bolje su ocene i veći je uspeh studenata.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Predmet istraživanja

Osnovni predmet ovog rada je istraživanje zadovoljstva životom mladih u Novom Pazaru kroz ispitivanje različitih psiholoških varijabli i to: zadovoljstvo životom, materijalno stanje, lokus kontrole, zadovoljstvo studijem, zadovoljstvo poslom i životna orijentacija (optimizam/ pesimizam). Sve spomenute varijable promatrat ćemo kako u međusobnom odnosu, tako i u odnosu prema zavisnoj varijabli.

Problem istraživanja

Otkrivanje relacija između zadovoljstva životom mladih u Novom Pazaru i nekih sociodemografskih varijabli (materijalno stanje) i korelate zadovoljstva životom i to lokus kontrole, odnos prema studiranju, odnos prema poslu i životna orijentacija. Najvažnija potencijal upotrebe mernih instrumenata je realna procena stvarnog potencijala pojedinca, procena stvarne strukture njegove ličnosti i ne donošenje zaključaka na osnovu subjektivnih impresija (Solaković, 2014.), kako na individualnom, tako i na grupnom uzorku.

Istraživačka pitanja

1. Ispitati da li postoji povezanost između zadovoljstva životom i materijalnog stanja kod mladih u Novom Pazaru.
2. Ispitati da li postoji povezanost između zadovoljstva životom i lokusa kontrole kod mladih u Novom Pazaru.
3. Ispitati da li postoji povezanost između zadovoljstva životom i odnosa prema studiranju kod mladih u Novom Pazaru.
4. Ispitati da li postoji povezanost između zadovoljstva životom i odnosa prema poslu kod mladih u Novom Pazaru.
5. Ispitati da li postoji povezanost između zadovoljstva životom i životne orijentacije kod mladih u Novom Pazaru.

Hipoteze

1. Postoji povezanost između zadovoljstva životom i zadovoljavajućeg materijalnog stanja.
2. Postoji povezanost između zadovoljstva životom i lokusa kontrole.

3. Postoji povezanost između zadovoljstva životom i odnosa prema studiranju.
4. Postoji povezanost između zadovoljstva životom i odnosa prema poslu.
5. Postoji povezanost između zadovoljstva životom i životne orijentacije.

Uzorak ispitanika

U sledećoj tabeli su prikazane osnovne karakteristike uzorka.

Tabela 1. Prikaz osnovnih demografskih karakteristika uzorka, Table 1. Presentation of basic demographic characteristics of the sample

	<i>N</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maximum</i>	<i>Mean</i>	<i>Standardna devijacija</i>
<i>Pol</i>	260	1	2	1,63	,482
<i>Uzrast</i>	260	1	3	1,68	,714
<i>Materijalno stanje</i>	259	1	3	2,60	,536
<i>Skala zadovoljstva životom</i>	254	38	100	72,89	11,174
<i>Skala lokusa kontrole</i>	257	41	144	85,81	16,310
<i>Skala odnosa prema studiranju</i>	259	17	85	45,87	9,668
<i>Skala odnosa prema poslu</i>	260	12	24	17,15	2,214
<i>Skala životne orijentacije</i>	259	14	70	43,14	7,677

U istraživanju je učestvovalo 260 mladih ispitanika iz Novog Pazara, od toga 167 ispitanica ženskog pola (63%) i 93 ispitanika muškog pola (37%), statistička značajnost iznosi $M=1,63$, a standardna devijacija $SD=,482$.

Merni instrument

Za potrebe ovog rada je korišteno nekoliko mernih instrumenata i to:

1. Upitnik nekih osnovnih demografskih karakteristika uzorka važnih za temu istraživanja u prvom redu pol, uzrast i materijalno stanje.
2. Skala za ispitivanje zadovoljstva životom sastoji se od 20 tvrdnji a ispitanici su svoj odgovor u vezi sa svakom tvrdnjom izražavali na petostepenoj skali Likertovog tipa. Pouzdanosti skale izražena preko Chrombach alfa koeficijenta iznosi 0,87.
3. Skala za ispitivanje lokusa kontrole, u smislu unutrašnjeg ili spoljašnjeg lokusa kontrole, koja se sastoji od 24 tvrdnje a ispitanici su svoj odgovor u vezi sa svakom tvrdnjom izražavali na skali od 6 stepeni, od 1 što predstavlja najgoru moguću situaciju, do 6 što predstavlja najbolju moguću situaciju. Pouzdanost skale izražena preko Chrombach alfa koeficijenta iznosi je 0,87.
4. Upitnik za procenu odnosa prema studiranju koji se sastoji od 17 tvrdnji koje se odnose na razne aspekte zadovoljstva studijem, a ispitanici su svoj stepen slaganja sa tvrdnjom procenjivali na petostepenoj skali likertovog tipa (*1=uopšte se ne odnosi na mene, do 5=u potpunosti se odnosi na mene*). Pouzdanost ove skale izražena preko Chrombach alfa koeficijenta iznosi 0.78.
5. Upitnik za procenu odnosa prema poslu koji se sastoji od 12 tvrdnji koje se odnose na razne oblasti uslova rada i zadovoljstva radom, a ispitanici su svoj stepen slaganja sa tvrdnjom procenjivali odgovorom „da“ ili „ne“. Pouzdanost ove skale izražena preko Chrombach alfa koeficijenta iznosi 0.48, što nije prihvatljiva pouzdanost testa.
6. Skala za ispitivanje životne orijentacije u smislu optimizam/pesimizam se sastoji od 14 tvrdnji a ispitanici su svoj odgovor u vezi sa svakom tvrdnjom izražavali na skali od 6 stepeni od 1 što predstavlja najgoru moguću situaciju, do 6 što predstavlja najbolju moguću situaciju. Pouzdanost ove skale izražena preko Chrombach alfa koeficijenta iznosi je 0,49.

ORGANIZACIJA ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je sprovedeno u Novom Pazaru u mesecu septembru i oktobru 2023. godine koristeći online anketu konstruisanu putem Google formsa. Uzorak čini 260 mladih ispitanika, od 15 do 30 godina muškog i ženskog pola.

Statistička obrada podataka obavljena je uz pomoć SPSS-a (statističkog paketa socijalnih istraživanja). Koristili smo statističke analize koje su adekvatne i prihvatljive, u skladu sa prirodom istraživanja i u skladu sa postavljenim hipotezama, zadacima, problemima i ciljem istraživanja.

Pouzdanost skala

Za svaku od korištenih skala u istraživanju ispitana je pouzdanost testa i dobili smo sledeće rezultate:

Tabela 2. Prikaz rezultata pouzdanosti testa izraženih kroz Cronbach Alfa koeficijent, Table 2. Presentation of test reliability results expressed through the Cronbach Alpha coefficient

	Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
Zadovoljstvo životom	,878	,891	20
Lokus kontrole	,878	,891	24
Odnos prema studiranju	,782	,782	17
Odnos prema poslu	,482	,486	12
Životna orijentacija	,499	,626	14

Pouzdanost skale zadovoljstvo životom izražena kroz Cronbach alpha koeficijent iznosi $\alpha=0,87$ što ukazuje na dobru pouzdanost testa. Pouzdanost skale lokusa kontrole izražena kroz Cronbach alpha koeficijent iznosi $\alpha=0,87$ što takođe ukazuje na dobru pouzdanost testa. Pouzdanost skale odnosa prema studiranju izražena kroz Cronbach alpha koeficijent iznosi $\alpha=0,78$ što ukazuje na dobru pouzdanost testa. Pouzdanost skale odnosa prema poslu izražena kroz Cronbach alpha koeficijent iznosi $\alpha=0,48$ što ukazuje na slabu pouzda-

nost testa. Pouzdanost skale životne orijentacije izražena kroz Crombach alpha koeficijent iznosi $\alpha=0,499$ što ukazuje na slabu pouzdanost testa.

Na osnovu dobijenih rezultata možemo zaključiti da je za većinu korištenih instrumenata pouzdanost zadovoljavajuća i kreće se u granicama koje su prihvatljive za koeficijent pouzdanosti. U nekim budućim istraživanjima bi bilo korisno ispitati valjanost korištenih instrumenata.

ANALIZA REZULTATA

U ovom istraživanju predstavljeni su rezultati korelacione i regresione analize. Vršeno je ispitivanje korelacije zadovoljstva životom i materijalnog stanja, zadovoljstva životom i lokusa kontrole, zadovoljstva životom i odnosa prema studiranju, zadovoljstva životom i odnosa prema poslu i zadovoljstva životom i životne orijentacije. U postupku regresione analize obrađen je odnos zadovoljstva životom i ostalih varijabli i to: materijalno stanje, lokus kontrole, odnos prema studiranju, odnos prema poslu i životna orijentacija. Zadovoljstvo životom je u svim izračunavanjima zavisna varijabla, dok su ostale varijable nezavisne.

Tabela 3. Prikaz rezultata korelacione analize izraženih kroz Pirsonov koeficijent korelacije, Table 3. Presentation of the results of the correlation analysis expressed through the Pearson correlation coefficient

	Pirsonova korelacija	Sig.	N
Skala zadovoljstva životom i materijalno stanje	,315**	,000	254
Skala zadovoljstva životom i lokusa kontrole	,208**	,001	254
Skala zadovoljstva životom i odnosa prema studiranju	,107	,091	254
skala zadovoljstva životom i odnosa prema poslu	-,201**	,001	254
Skala zadovoljstva životom i skala životne orijentacije	,456**	.000	254

Korelacijski koeficijent skale materijalnog stanja od $r=0,316$ ukazuje na statističku značajnost te korelacije na nivou signifikantnosti $p=0,000$, što znači da je u ovom slučaju korelacija pozitivna i predstavlja umerenu linernu vezu

između ove dve varijable i potvrđuje našu polaznu hipotezu da postoji povezanost između materijalnog stanja i zadovoljstva životom. Materijalno stanje je veoma važno za postizanje životnog zadovoljstva jer ako nisu zadovoljene egzistencijalne potrebe pojedinac ne može napredovati i razvijati se. Materijalno stanje posebno kod mladih utiče na formiranje slike o sebi, pripadnost vršnjačkim grupama i pozicioniranje sebe u društvu.

Korelacijski koeficijent skale lokusa kontrole od $r=0,208$ ukazuje na statističku značajnost te korelacije na nivou signifikantnosti $p=0,001$, što znači da je u ovom slučaju korelacija pozitivna i predstavlja umerenu linernu vezu između ove dve varijable, što je takođe potvrdilo našu hipotezu da postoji povezanost između zadovoljstva životom i lokusa kontrole. Postoji unutrašnji i spoljašnji lokus kontrole. Osobe koje poseduju unutrašnji lokus kontrole su zadovoljnije svojim životom, preuzimaju na sebe odgovornost za svoje postupke, uspeh i neuspeh i istrajnije su u postizanju svojih ciljeva. Za razliku od njih, osobe kod kojih je razvijen spoljašnji lokus kontrole odgovornost za svoje postupke traže u nekom drugom, smatraju da imaju manje uticaja na odvijanje njihovih životnih zbivanja i očekuju više od okolnih faktora.

Korelacijski koeficijent skale odnosa prema studiranju od $r=0,107$ ukazuje na statističku značajnost te korelacije na nivou signifikantnosti $p=0,091$, što znači da u ovom slučaju korelacija nije značajna i ne predstavlja umerenu linernu vezu između ove dve varijable i ovde nije potvrđena naša hipoteza da postoji povezanost između zadovoljstva životom i odnosa prema studiranju. Odnos prema studiranju ne utiče na zadovoljstvo životom kod mladih usled niskog ekonomskog stanja u gradu i okolini, teškog pronalaženja posla i nakon završavanja studija i velikog procenta nezaposlenosti. Ovakve okolnosti doprinose manjem interesovanju za studije i manjoj motivaciji za završavanje istih.

Korelacijski koeficijent skale odnosa prema poslu od $r=-0,201$ ukazuje na statističku značajnost te korelacije na nivou signifikantnosti $p=0,001$, što znači da je u ovom slučaju korelacija negativna i predstavlja negativnu linernu vezu između ove dve varijable, što takođe nije potvrdilo našu početnu hipotezu o povezanosti zadovoljstva životom i odnosa prema poslu. Mladima odnos prema poslu ne utiče značajno na zadovoljstvo životom jer vrlo verovatno mlada populacija još uvek živi sa svojim roditeljima pa od njih i finansijski zavisi, posebno ispitanici koji su u srednjoj školi.

Korelacijski koeficijent skale životne orijentacije od $r=0,456$ ukazuje na statističku značajnost te korelacije na nivou signifikantnosti $p=0,000$, što znači da je u ovom slučaju korelacija pozitivna i predstavlja umerenu linernu vezu između ove dve varijable, tako da je i ovde potvrđena naša polazna hipoteza da postoji povezanost između zadovoljstva životom sa životnom orijentacijom. Životna orijentacija predstavlja sklonost ličnosti optimizmu ili pesi-

mizmu. U istraživanju je potvrđena povezanost između zadovoljstva životom i sklonosti optimizmu. Optimistične osobe stvari posmatraju sa vedrije strane, lakše pristupaju problemima i brže pronalaze adekvatna rešenja.

Tabela 4. Prikaz rezultata regresione analize, Table 4. Presentation of the results of the regression analysis

	Beta	T	Sig.	Parcijalna korelacija	R2
Materijalno stanje	,314	5,375	,000	,312	0,415a
Lokus kontrole	,171	2,835	,005	,164	
Odnosa prema studiranju	,037	,574	,566	,033	
Odnos prema poslu	-,166	-2,718	,007	-,158	
Optimizam i pesimizam	-,012	-,175	,861	-,010	

Prema rezultatima regresione analize prikazanih u tabeli, objašnjeno je 41% varijanse. Najveći doprinos u modelu daje varijabla materijalno stanje ($\beta=,314$, $p= 0,00$), zatim lokus kontrole ($\beta=,171$, $p= 0,005$) i odnos prema studiranju ($\beta=,037$, $p=0,566$).

Vrednost koeficijenta skale odnosa prema studiranju ($\beta=,037$, $p=0,566$) i vrednost skale optimizma i pesimizma ($\beta=-,012$, $p=0,861$) pokazuju da ove varijable ne utiču na zadovoljstvo životom kod mladih. Dok ostale varijable, i to: Materijalno stanje ($\beta=,314$, $p=0,00$), lokus kontrole ($\beta=,171$, $p=0,005$) i odnos prema poslu ($\beta=-,166$, $p=0,007$) pozitivno utiču na zadovoljstvo životom mladih.

Rezultati korelacione i regresione analize su potvrdili da postoji povezanost između zadovoljstva životom i materijalnog stanja i zadovoljstva životom sa lokusom kontrole što ukazuje na značajnost dobijenih rezultata i povezanost ovih varijabli. Korelaciona analiza je pokazala da postoji povezanost između zadovoljstva životom i životne orijentacije, što nije potvrdila regresiona analiza, što znači da ova veza nije dovoljno snažna da bi se jedna promenljiva mogla predvideti drugom.

ZAKLJUČAK

Na osnovu rezultata istraživanja koje smo sprovedi možemo zaključiti da postoje određene relacije između varijabli koje smo koristili u istraživanju.

Merne instrumente koje smo koristili u istraživanju zadovoljavaju kriterijume pouzdanosti, dok njihova valjanost bi se mogla proveriti u nekom od sledećih istraživanja.

Potvrđena je povezanost između zadovoljstva životom i materijalnog stanja ($r=0,316$, $p=0,00$). Potvrđena je i povezanost između zadovoljstva životom sa lokusom kontrole ($r=0,208$, $p=0,001$). Za varijablu odnos prema studiranju nije potvrđena povezanost sa zadovoljstvom životom ($r=0,107$, $p=0,091$). Zadovoljstvo životom je u negativnoj korelaciji sa varijablom odnos prema poslu ($r=-0,201$, $p=0,001$), što nije potvrdilo našu pretpostavku o povezanosti između ovih varijabli. Na zadovoljstvo životom značajno utiče i životna orijentacija ($r=0,456$, $p=0,000$) i ovim je takođe potvrđena naša polazna pretpostavka o povezanosti ovih varijabli. Ranija istraživanja su pokazala da je finansijsko stanje u uskoj povezanosti sa usamljenošću kod mladih koja se odražava na opšte zadovoljstvo životom (Ang et al., 2014.). Ove rezultate su potvrdila i kasnija istraživanja koja su pokazala da je usamljenost kod mladih povezana sa njihovim nezadovoljstvom u životu, odnosno što je usamljenost veća, zadovoljstvo životom je manje (Numanović et al., 2023.).

Rezultati regresione analize su potvrdili da postoji značajna statistička veza između zadovoljstva životom i materijalnog stanja ($\beta=0,314$, $p=0,00$). Ranija istraživanja su pokazala da materijalni status može negativno uticati na zadovoljstvo mladih. Pretpostavlja se da je to zbog toga što roditelji više rade da obezbede bolji materijalni status a manje vremena provode sa svojom porodicom i to utiče na smanjenje osećaja životnog zadovoljstva kod mladih (Hajek i König, 2020; von Soest et al., 2018), dok neka druga istraživanja nisu potvrdila ovu povezanost (Dahlberg et al., 2018; Kristensen et al., 2021).

Između zadovoljstva životom i lokusa kontrole dobijeni su značajni rezultati ($\beta=0,171$, $p=0,005$) koji ukazuju na to da je povezanost ovih varijabli takođe značajna i da se na osnovu jedne varijable može predvideti druga varijabla. Rezultati o odnosu između zadovoljstva životom i varijablama odnos prema poslu, odnos prema studiranju i životnoj orijentaciji ne ukazuju na postojanje značajne povezanosti između ovih varijabli.

Zadovoljstvo životom je osećaj blagostanja u svakodnevnom funkcionisanju osobe, posmatranje života kao prilike da se doživi mnogo zadovoljstva, težnja vlastitim ciljevima i očekivanje pozitivnog ishoda svojih težnji, potreba i ciljeva. Lokus kontrole je prema rezultatima istraživanja značajno povezan sa zadovoljstvom životom. Osobe koje imaju unutrašnji lokus kontrole preuzima-

ju odgovornost za svoje ponašanje, uspeh i opšti osećaj blagostanja u životu. Na osnovu svojih sposobnosti osobe sa unutrašnjim lokusom kontrole mogu predvideti ishode mnogih svojih aktivnosti. Kvalitet studiranja, organizacija učenja, posvećenost studentskim obavezama i postignuća u vidu kvalitetno odrađenih obaveza, položenih ispita i postignutih rezultata značajno utiču na opšte zadovoljstvo životom jednog studenta. U istraživanju nije potvrđena povezanost između zadovoljstva životom i odnosa prema studiranju, ali među ispitanicima je bilo mladih koji nisu studenti, ali pored toga i slabo ekonomsko stanje u gradu Novom Pazaru, velika nezaposlenost omladine i česta migriranja mladih doprinose manjem interesovanju i posvećenosti studijama. Uređenost radnog prostora i organizacija na radnom mestu doprinose zadovoljstvu na radnom mestu. Takođe, svakodnevno odvajanje vremena za neke bitne aktivnosti doprinosi uspešnosti i napredovanju na poslu. Između zadovoljstva životom i odnosa prema poslu nije potvrđena povezanost, pretpostavlja se zbog toga što među ispitanicima ima nezaposlenih što je sasvim prirodno za studente i učenike srednjih škola. Iz toga i proističe odsustvo povezanosti između ovih varijabli. Životna orijentacija je od velikog značaja za zadovoljstvo životom. Optimistične osobe su istrajnije, očekuju dobar ishod svega što rade, posvećene su zadacima na kojima rade i u svakoj situaciji vide i očekuju nešto pozitivno. Zbog svega spomenutog, optimizam je od velikog značaja za postizanje životnog zadovoljstva, što je zapravo i dokazano u ovom istraživanju, odnosno potvrđena je naša početna pretpostavka o povezanosti između zadovoljstva životom i životne orijentacije.

U nekim narednim istraživanjima bi bilo korisno istražiti povezanost između zadovoljstva životom i religioznosti kod ispitanika jer je religija nerijetko veoma bitan faktor za postizanje životnog blagostanja. Pored religioznosti, značajno bi bilo istražiti povezanost određenih osobina ili crta ličnosti i životnog zadovoljstva, jer neke osobine doprinose životnom zadovoljstvu dok ga druge smanjuju.

LITERATURA

- Acton, J. Gayle. Well- being as a Concept for Theory, Practice, and Research, The Online Journal of Knowledge Synthesis for Nursing, 1994
- Andersson, M. A. (2012.). Dispositional optimism and the emergence of social network diversity. The Sociological Quarterly, 53(1), 92–115.
- Ang, S., Mensot, T., Tan, T. (2014). Pangs of Loneliness Breed Material Lifestyle but Don't Power up of Life Satisfaction of Young People: The Moderating Effects of Gender. Social Indicators Research, 117, 353–365.
- Argyle, Michael. Is Happiness a Cause of Health., Psychology and Health, 1999

- Arslan, C, Hamarta, E., Uslu, M. The relationship between conflict communication, selfesteem and life satisfaction in university students. *Educational Research and Reviews*; 2010: 5(01):031-34.
- Beutel, M. E. et al. (2017). Loneliness in the General Population: Prevalence, Determinants and Relations to Mental Health. *BMC Psychiatry*, 17(1), 1–7.
- Barreto, M. et al. (2021). Loneliness around the World: Age, Gender, and Cultural Differences in Loneliness. *Personality and Individual Differences*, 169, 110066.
- Carver, C. S., Scheier, M. F. i Segerstrom, S. C. (2010.). Optimism. *Clinical Psychology Review*, 30, 879-889
- Dahlberg, L., Agahi, N., Lennartsson, C. (2018). Lonelier than Ever? Loneliness of Older People over Two Decades. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 75, 96–103.
- Diener, Ed., Lucas, Richard E., Oishi, Shigehiro. Subjective well-being: The science of happiness and life satisfaction. In: Snyder C.R., Lopez, S.J, editors. *Handbook of positive psychology*, New York: Oxword University Press; 2002.
- Diener, Ed, Diener Marissa. Cross-Cultural Correlates of Life Satisfaction and SelfEsteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 1995; 68, (4): 653-63.
- Hajek, A. & König, H. H. (2020). Which Factors Contribute to Loneliness among Older Europeans? Findings from the Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe: Determinants of Loneliness. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 89, 104080.
- Kaliterna Lipovčan, Lj., i Prizmić-Larsen, Z. (2005). Kvaliteta življenja, životno zadovoljstvo i osjećaj sreće u Hrvatskoj i evropskim zemljama.
- Kristensen, K., König, H. H., Hajek, A. (2021). The Empty Nest, Depressive Symptoms and
- Loneliness of Older Parents: Prospective Findings from the German Ageing Survey. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 95, 104–425.
- Martinis, Tina. Percepcija kvalitete života u funkciji dobi. *Diplomski rad*, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju; 2005.
- Numanović, A., Smailović, S., Mladenović, Ž., Murić, N., (2023)., Social loneliness, emotional loneliness and loneliness in love as predictors of live satisfaction in adolescents, *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Prištini*, vol. 53, br. 3, str. 395-410.
- Olson- Madden, H. Jennifer. Correlates and predictors of life satisfaction among 18 to 35-year olds: An exploration of the "quarterlife crisis" phenomenon. *Dissertation Abstracts International Section A: Humanities and Social Sciences*.

- Rijavec, M. i Miljković, D. (2006.). Pozitivna psihologija: psihologija čije je vrijeme (ponovno) došlo. *Društvena istraživanja*, 84-85, 621-641.
- Scheier, M.F., Carver, C.S. i Bridges, M.W. (2001.). Optimism, pessimism, and psychological well-being. U E.C. Chang (ur.), *Optimism i pessimism: Implications for theory, research, and practice* (str. 189 – 216). Washington, D.C.: American Psychological Association
- Scheier, M. F., Weintraub, J.K. i Carver, C. S. (1986.). Coping with stress: Divergent strategies of optimists and pessimists. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 1257-1264.
- Segerstrom, S. C. (2007.). Optimism and resources: Effects on each other and on health over 10 years. *Journal of Research in Personality*, 41, 772–786
- Seligman, M. E. P. (1991.). *Learned optimism*. New York: Knopf.
- Smailović, S. & Mavrić, M. (2021). The Influence of Family Cohesion on Life Satisfaction. *Univerzitetska misao – časopis za nauku, kulturu i umjetnost*, 20, 90–104
- Solaković, Š. (2014). Upotreba psiholoških mjernih instrumenta u ličnom profesionalnom razvoju, razvoju karijere, razvoju organizacija. *Zbornik radova sa naučnog skupa „Nauka i globalizacija“, Pale (1283-1294)*, COBISS.RS-ID 4278552. DOI 10.7251/NSFF14011283S.
- Solaković, Š. (2017). Zadovoljstvo životom i životna orijentacija studenata: Tematski zbornik sa VIII Međunarodne naučno-stručna konferencije „Unapređenje kvalitete života djece i mladih“, Tuzla (231-240), ISSN 1986-9886.
- Solaković, Š., Stojkić, M. (2021). Uloga prokrastinacije i lokusa kontrole u školskom uspjehu. *DHS 4 (17) (2021)*, 391-406. DOI 10.51558/2490-3647.2021.6.4.391
- Solberg Nes, L., Evans, D. R. i Segerstrom, S. C. (2009.). Optimism and college retention: Mediation by motivation, performance, and adjustment. *Journal of Applied Social Psychology*, 39, 1887–1912.
- Solberg Nes, L. i Segerstrom, S. C. (2006.). Dispositional optimism and coping: A metaanalytic review. *Personality and Social Psychology Review*, 10, 235–251.
- Šabanović, B. (2023.). Radna etika zaposlenih. *Ekonomski izazovi*.
- Vollmann, M., Antoniw, K., Hartung, F. M., i Renner, B. (2011.). Social support as mediator of the stress buffering effect of optimism: The importance of differentiating the recipients' and providers' perspective. *European Journal of Personality*, 25(2), 146–154.
- von Soest, T., Luhmann, M., Hansen, T., Gerstorf, D. (2018). Development of Loneliness in Midlife and Old Age: Its Nature and Correlates. *Journal of Personality and Social Psychology*, 118(2), 388–449.

- Vranešević, T., Mandić, M. i Horvat, S. (2007). Istraživanje činitelja zadovoljstva studenata. *Poslovna izvrsnost: znanstveni časopis za promicanje kulture kvalitete i poslovne izvrsnosti*, 1(1), 83-92.
- Vrhovski, I., Fratrić Kunac, S. i Ražić, M. (2012). Akademska i socijalna prilagodba na studij na primjeru studenata privatnog visokog učilišta. *Praktični menadžment: stručni časopis za teoriju i praksu menadžmenta*, 3(1), 34-40.

**Binasa ŠABANOVIĆ &
Šuajb SOLAKOVIĆ &
Semrija SMAILOVIĆ**

CORRELATES OF LIFE SATISFACTION OF YOUNG PEOPLE IN NOVI PAZAR

This paper deals with the problem of the relationship between young people's life satisfaction and their material condition, locus of control, attitude towards studying, attitude towards work and life orientation. The concept of life satisfaction and other correlates mentioned in the paper are certainly current in psychology and have been increasingly researched lately. It is very important to investigate the life satisfaction of young people and other correlates that contribute to life satisfaction, and to observe them all together through the prism of positive psychology.

In this paper, we investigated what kind of relationships exist between the life satisfaction of young people and their material condition, their locus of control, attitude towards studies and work, and life orientation.

Appropriate measuring instruments were applied to a sample of N=260 respondents (M=1.63, SD=.482). A scale for assessing life satisfaction, a scale for testing locus of control, a scale for attitudes towards studying, a scale for attitudes towards work and a life orientation scale, as well as a questionnaire for collecting appropriate sociodemographic characteristics. The scales that were used in the research showed appropriate metric characteristics of 0.87 for life satisfaction and locus of control, 0.78 for attitude towards studying, while slightly lower values for attitude towards work were 0.48 and life orientation 0.49. .

The results of the research showed that there is a statistically significant positive correlation between life satisfaction of young people and satisfactory material condition ($r=0.316$, $p=0.00$) and between life satisfaction and locus of control ($r=0.208$, $p=0.001$). However, there is no statistically significant correlation between young people's life satisfaction and attitudes towards

studying ($r=0.107$, $p=0.091$). As for the life satisfaction of young people and attitude towards work, there is a negative correlation between these variables ($r=-0.201$, $p=0.001$) and there is a positive correlation between life satisfaction and life orientation ($r=0.456$, $p=0.000$).

Key words: *young people, life satisfaction, material condition, locus of control, attitude towards studies, attitude towards work and life orientation.*